

SOBOTECKÁ KNIHOVNA**FRANTIŠKA VETEŠNÍKA****ČÁST I.****PŘÍBĚH A OSUDY DĚKANSKÉ KNIHOVNY
Z VÝCHODNÍCH ČECH**

*Kryštof Kouřil*¹

1 Farní knihovny v čase národního probuzení

„Obzvláště se na každé faře nalézati má trvale pozůstavená knihovna, z dobrých kněh sestávající, ve které farář i kaplani hledati mohou prostředky k upevnění naučených opravdových zásad i ke svému dalšímu vzdělávání.“²

Těmito slovy vyjádřil ve svém spisku *Was ist ein Pfarrer?* z roku 1782 profesor církevního práva ve Vídni Joseph Valentin Eybel (1741–1805)³ potřebu zřizování farních knihoven i jejich důležitost pro osobní zdokonalování a další vzdělávání osob duchovního stavu. Všimněme si, že v jeho pojmání v duchu 18. století ještě stále přežíval koncept farních knihoven určených pro vnitřní potřeby jednotlivých far a ke vzdělávání církevních služebníků plně v souladu s pastorační úlohou duchovních. Politické a společenské změny „dlouhého 19. století“ však postavily duchovní pastýře do zcela nové role a přisoudily jim nezastupitelný podíl na národním probouzení českého ven-

¹ Autor příspěvku je doktorandem Katedry historie FF UP v Olomouci.

² „Insonderheit soll in jedem Pfarrhofe eine allort beständig zu verbleibende Bibliothek von guten Büchern angetroffen werden, die den Seelsorgern nothwendig sind, und in welcher Pfarrer und Kapläne zur Befestigung der erlernten ächten Grundsätze und zu ihrer weiteren Ausbildung die gehörigen Mittel finden können.“ Z německého originálu přeložil autor. EYBEL, Joseph Valentin: *Was ist ein Pfarrer?* Wien 1782, s. 36.

³ Více o něm SORKIN, David: *The Religious Enlightenment. Protestants, Jews and Catholics from London to Vienna*. Princeton 2008, s. 218.

kova,⁴ což se odrazilo na proměně struktury i funkce farních knihoven, které záhy přebírají novou úlohu – funkci národně buditelskou i lidově osvětovou.⁵

Rozvoj farních knihoven, jak jej sledujeme v čase národního probuzení, můžeme tedy vnímat jako vyústění fenoménů 19. století, k jakým patří zapojení části katolických duchovních do procesu národního obrození,⁶ nárůst odborné i beletristické knižní produkce i zrod moderní občanské společnosti.⁷ Zatímco v první polovině jde však víceméně o osobní iniciativy jednotlivých duchovních správců,⁸ ve druhé polovině již čelí duchovní všeobecné poptávce svých farníků po zřizování farních knihoven obsahujících vhodnou literaturu k zapůjčení.⁹ Význam farních knihoven ještě umocňuje skutečnost,

⁴ Viz např. HEROLDOVÁ, Iva: *Rozvoj školství, osvěty a vzdělanosti v Čechách v době národního obrození*. Praha 1980, s. 33. Srovnej s KOČÍ, Josef: *Naše národní obrození*. Praha 1960, s. 201. O roli nižších duchovních (ovšem v moravském prostředí) též TRAPL, Miloslav: *České národní obrození na Moravě v době předbřežnové a v revolučních letech 1848–1849*. Brno 1977, s. 22, 112. Farní knihovny zmiňuje též HRONEK, Josef: *Kněz v českém národním obrození*. Praha 1924, s. 42.

⁵ Podrobně se tematikou farních knihoven v českém prostředí zabývají historičky Jana Oppeltová (* 1970) a Věra Slavíková (* 1973) z Univerzity Palackého v Olomouci. V letech 2005–2010 provedly podrobný terénní výzkum farních, děkanských a vikariátních knihoven královéhradecké diecéze, jehož výsledky prezentovaly ve společné práci *Zapomenuté bibliotéky v čase rozumu* (2010). Bez jejich poznatků a přispění by tato studie nemohla vzniknout.

Taktéž viz OPPELTOVÁ, Jana – SLAVÍKOVÁ, Věra: *Od bibliotéky faráře ke knihovně pro farníky – proměny zaměření a skladby farních knihoven římskokatolické církve*. In: NEŠPOR, Zdeněk R. (ed.) – KAISEROVÁ, Kristina (ed.): *Variety české religiozity v „dlouhém“ 19. století (1780–1918)*. Ústí nad Labem 2010, s. 158.

⁶ Toto zapojení se pochopitelně mnohdy neobešlo bez střetu vlastní katolické identity s probouzející se českou národní identitou a ne všichni duchovní českého původu se do procesu formování českého národa aktivně zapojili. Taktéž je třeba podotknout, že národní zápal mnoha duchovních včetně Vetešníka oslabily zvláště v polovině 19. století liberální a sekularizační tendence společnosti. Podrobně se této tematice ve svých pracích věnuje historik Jiří Rak (* 1947). K tomu viz např. RAK, Jiří: *Bývali Čechové. Historické mýty a stereotypy*. Jinočany 1994, s. 42–43.

⁷ Více k řečeným fenoménům např. ŠTAIF, Jiří: *Obezřetná elita. Česká společnost mezi tradicí a revolucí 1830–1851*. Praha 2005, s. 164, 168.

⁸ Státní i církevní orgány ponechávaly v průběhu 19. století farářům při zakládání knihoven víceméně volnou ruku. Více o tom dále v textu.

⁹ Za vše hovoří např. článek v katolickém listu *Škola Božského Srdce Páně* reflektující poptávku farníků po literatuře z farních knihoven: „Jakmile nyní přijde doba delších večerů, příhodné tedy ku čtení, nemůže se kněz, pakli jest jen trochu k lidu, ubrániti návalu poptávek po knihách ku čtení. [...] Jestli v lidu našem dosud to pravdivé přesvědčení, že kněz jest jeho přirozeným rádcem a vůdcem, jeho otcem, že od něho jedině obdržeti může neošetmetné učení ve slovu i spisu a nerád se dá zvíklati v té své důvěře.“

Farní knihovny. Škola Božského Srdce Páně. Měsíční list pro lid katolický, zvlášť pro bratrstva v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 8, 1874, č. 11, s. 233.

že k jejich vzniku docházelo mnohdy v obcích, které dosud knihovnu postrádaly, čímž suplovaly chybějící knihovny obecní a spolkové.¹⁰ Děkanství či fary s dobře vybavenou knihovnou se tak stávaly ve své podstatě venkovskými literárními centry, kolem nichž se soustředily okruhy „křesťitelů“ českého národního života, vesměs katolických duchovních a osvěcených učitelů.¹¹

Jeden takový literární okruh (a bezesporu jeden z nejvýznamnějších) se zformoval během první třetiny 19. století v Podkrkonoší z přátel a ctitelů Josefa Jungmanna, vesměs jeho bývalých studentů z kněžského semináře a gymnázia v Litoměřicích, mezi které patřil i František Matějovič Vetešník (1784–1850), farář v Markvarticích v letech 1820–1838 a posléze až do své smrti roku 1850 děkan v městečku Sobotce na Jičínsku.¹² Právě Vetešník byl v tomto zářném příkladem osvěceného duchovního, který s pomocí svých dvou kaplanů Antonína Učíka (1808–1871) a Damiána Šimůnka (1810–1895) vybudoval během svého dvanáctiletého působení v Sobotce rozsáhlou farní resp. děkanskou knihovnu, mající dle soupisů v časech děkana Vetešníka obsahovat na 1 780 svazků z oboru teologie, historie, filozofie, chronologie a práva včetně odborných slovníků, jazykových učebnic i krásné literatury.¹³

¹⁰ DOSTÁL, Alois: *Některé myšlenky o farních knihovnách*. Hlídka literární, 4, 1887, č. 8, s. 254.

¹¹ Týž: *Fary kněží vlastenců*. Hlídka literární, 3, 1886, č. 9, s. 268–272. Též např. PRAŽÁK, Albert: *České obrození*. Praha 1948, s. 95–96.

¹² Řečený literární okruh podkrkonošských buditelů soustředěný okolo libuňského děkana a turnovského vikáře Antonína Marka (1785–1877) pozůstával jak z osob duchovního stavu (František Matějovič Vetešník, Karel Vinařický, Jan Černý, Jan Křtitel Šolc), tak z učitelů a profesorů nedalekého jičínského gymnázia (František Šír, Antonín Fährnich, Jan Jodl, Karel Simeon Macháček). Členové se pravidelně setkávali na faře v Libuni. V literatuře se často setkáváme s jejich souhrnným označením „jungmannovci“, které odkazuje jednak na vliv tzv. jungmannovy literární školy, jednak na skutečnost, že většinou se jednalo o jeho bývalé studenty z Litoměřic. Blíže o tom pojednává kapitola *Ze života obrozence Františka Matějoviče Vetešníka*. Více též MAREK, František: *Severočeské kulturní kapitoly*. 2. Ústí nad Labem 1978, s. 111.

¹³ Ačkoliv je vybudování rozsáhlé děkanské knihovny v Sobotce často připisováno k největším zásluhám Františka Matějoviče Vetešníka, dlouho jí nebyla věnována zasloužená pozornost. Odborná veřejnost se mohla s Vetešníkovou knižní sbírkou blíže seznámit teprve v minulém desetiletí díky historičkám Janě Oppeltové a Věře Slavíkové, které společně s P. Milošem Kolovratníkem pořádaly knihovnu Litoměřické kapituly, přechovávající v současné době dochovanou část Vetešníkovy knižní sbírky. Výsledkem jejich průzkumu je podrobná zpráva o pořádání knihovny Litoměřické kapituly přednesená na konferenci v Litoměřicích roku 2007.

KOLOVRATNÍK, Miloš – OPPELTOVÁ, Jana – SLAVÍKOVÁ, Věra: *Zpráva o pořádání knihovny Litoměřické kapituly*. In: Litoměřická kapitula. 950 let od založení. Kniha příspěvků z konference konané dne 8. června 2007 u příležitosti 950 let od založení Litoměřické kapituly. Ústí nad Labem 2007, s. 81–106.

Představovala nejrozsáhlejší knižní sbírku svého druhu v celém okolí¹⁴ a svého času ji mohl obdivovat i známý ruský slavista Izmail Ivanovič Srezněvskij během své cesty po českých zemích.¹⁵

Už ze samotného rozsahu knižní sbírky je nám jasné, že se Vetešníková akviziční činnost nedá vztáhnout výhradně na období jeho působení v Sobotce – velkou část knih si nepochybně přivezl ze svého předchozího působení v Markvarticích, a tak na jeho akvizice musíme nahlížet komplexně, nikoliv pouze s přihlédnutím k působení v Sobotce. Nutí nás k tomu ale bohužel i omezené prameny – Vetešníkova osobní korespondence, která je nám v naší práci vedle soupisů a inventářů děkanské knihovny v Sobotce základním pramenem, se z větší části nedochovala, přičemž i tak se jedná spíše o listy osobního charakteru. Mnohem cennější jsou pro nás proto listy jeho přátel Josefa Jungmanna, Antonína Marka, Františka Šíra, Karla Vinařického či Václava Pešiny z Čechorodu, vesměs buditelů druhé generace českého národního obrození, které nám prozrazují více o Vetešníkových knižních akvizicích i zápůjčkách.¹⁶

V této souvislosti je třeba poznamenat, že stát sám k zakládání děkanských a farních knihoven duchovní přímo vybízel. V průběhu 19. století se objevuje takových výzev hned několik. Nakolik byl Vetešík obeznámen s dekretem vídeňské studijní komise z 28. listopadu 1817, vyzývajícím k zakládání farních a děkanských knihoven,¹⁷ či císařským nařízením z 1. července 1825, který vymezoval jejich charakter,¹⁸ nevíme. Jistotně jej však

¹⁴ RÝDL, Karel: *Pedagogické úsilí podkrkonošských buditelů v první polovině 19. století*. Pedagogika. Časopis pro pedagogické vědy, 32, 1982, č. 2, s. 74. Též PLCH, Jaromír: *Písně domova (z básnického odkazu rodáků Sobotce)*. In: Sobotka 1958. Vlastivědný sborník. Sobotka 1958, s. 10.

¹⁵ Ruský slavista Izmail Ivanovič Srezněvský (1812–1880) navštívil české země krátce před svým jmenováním profesorem slavistiky na univerzitě v Charkově roku 1842 a své zážitky z cesty vylíčil v listech své matce, vydaných tiskem po jeho smrti. Do Sobotky dorazil ve středu 3. května 1841 odpoledne, odkud se společně s Vetešníkem vydali za profesory Šírem a Fährlichem do Jičína a následně za děkanem Markem do Libuně. V listech matce Srezněvský ještě toho dne večer vylíčil Vetešíkovo neskrývané nadšení z příchodu vzácného hosta i dojem z Vetešníka jako „sečtělého, dobrého a moudrého staříka, milujícího Rusko jako rodnou zemi“. Dá se předpokládat, že se mu Vetešík pochlubil svou rozsáhlou knihovnou obsahující nejednu knihu v ruštině. *Путевые письма Измаила Ивановича Срезневского из славянских земель. 1839–1842. С.-Петербургъ 1895*, s. 101–102.

¹⁶ Většina byla vydána edičně Josefem Emletem v letech 1881–1892 na stránkách Časopisu Musea Království českého (dále jen ČMKČ). Zbylé jsou uloženy v pozůstalostech jednotlivých buditelů v Literárním archivu Památníku národního písemnictví (dále jen LA PNP).

¹⁷ *Ueber Pfarr- und Dekanats-Bibliotheken*. Neue theologische Zeitschrift, 11, 1838, č. 2, s. 128.

¹⁸ Císařské nařízení z 1. července 1825 o zřizování farních a děkanských knihoven zdůrazňovalo při jejich zakládání princip dobrovolnosti („kein Zwang, also auch kein Befehl“) a zakazovalo

neminuly konzistoriální kurendy vydávané na území litoměřické diecéze (kam spadala i Sobotka), které otiskovaly výnosy gubernia a dekrety dvorské kanceláře vybízející k zakládání děkanských a farních knihoven.¹⁹ V následujícím čtvrtstoletí po úmrtí Františka Vetešníka se otázkou zřizování farních knihoven za účelem náboženské a lidové osvěty zabývaly hned dvě synody pražské arcidiecéze, jedna z roku 1860²⁰ a druhá z roku 1873,²¹ nicméně bez většího efektu.²²

Výzvy „shora“ byly totiž věci jednou a samotná realizace věcí druhou. Snahy buditelských kněží o zřízení takových knihoven nezřídka narážely

využívání veřejných a interkalárních fondů jednotlivých beneficí – knihy měly být pořizovány z prostředků faráře, dobrovolných příspěvků a darů. Mimo to ukládalo duchovním povinnost knihy pečlivě zaevidovat.

Pfarrbibliotheken (heslo). In: *Gesetzlexikon im Geistlichen, Religions- und Toleranzfache, wie auch in Güter-Stiftungs-Studien- und Zensurssachen für das Königreich Böhmen von 1801 bis Ende 1825. Neunter Band von L–R.* Prag 1830, s. 323–325. Též PFLEGER, Severin: *Der Dechant in seinem Amte. Das ist: theils in geistlichen Sachen, theils als Schul-Districts-Aufseher.* Wien 1831, s. 10–16.

¹⁹ Jmenujme kurendu č. 2023 o zřizování farních a děkanských knihoven dle guberniálního výnosu z 5. srpna 1825 č. 41 075 či kurendu č. 2599 s instrukcemi pro zřizovatele farních a děkanských knihoven dle dekretu dvorské kanceláře z 16. června 1831 č. 13 245.

C. Z. 2023. *Errichtung der Pfarr-Bibliotheken.* Consistorial-Currenden für die leitmeritzer bischöfl. Diözesan-Geistlichkeit, 3, 1830, č. 12, s. 53.

C. Z. 2599. *Weisung wegen Pfarr- u. Vikariatsbibliotheken.* Consistorial-Currenden für die leitmeritzer bischöfl. Diözesan-Geistlichkeit, 3, 1832, č. 1, s. 1–2.

²⁰ Výzvu k zakládání farních knihoven pro potřeby farníků v rozličných farnostech, obzvláště městských („ut in variis parochiis, maxime oppidorum, bibliothecae ad mutuandos libros erigantur“), nacházíme v tištěných aktech řečené synody ve čtvrté kapitole nazvané *De lectione et editione librorum*.

OPPELTOVÁ, J. – SLAVÍKOVÁ, V.: *Od bibliotéky faráře ke knihovně pro farníky*, s. 155. Srovnej s *Acta et decreta concilii provinciae Pragensis anno Domini 1860 pontificatus Pii papae IX. decimo quinto celebrati.* Praeae 1863, s. 49–52.

²¹ BOROVÝ, Klement: *Die Prager Diöcesan-Synode vom Jahre 1873.* In: Archiv für katholisches Kirchenrecht mit besonderer Rücksicht auf das Vaticanische Concil. 31. Band. Mainz 1874, s. 198–208. Též *Norma faciendae Synodi ab Eminentissimo Antistite definita.* Ordinariátní list Pražské arcidiecése, 6, 1873, č. 10, s. 39–40.

²² Jeden z návrhů přednesených na synodě pražské arcidiecéze roku 1873 ve věci zřizování farních knihoven pro lid („de bibliothecis parochialibus pro populo instituendis“) se týkal vytvoření arcibiskupské komise, která by schvalovala knihy kupované faráři pro farní knihovny („quos Commissio ab Archiepiscopo authorisata per ephemerides catholicas commendaverit“). Katolické časopisy pak měly tyto knihy dále doporučovat. Navzdory synodním dekretům však byla praxe poněkud jiná, o čemž svědčí stížnosti redakce Časopisu katolického duchovenstva ještě pět let poté. *Odporučené a zakázané knihy.* Časopis katolického duchovenstva, 19, 1878, č. 4, s. 302–303.

na hospodářskou situaci jednotlivých farností.²³ Stručněji řečeno, ne každý duchovní si mohl dovolit věnovat podstatnou část svého příjmu na rozšiřování vlastní knižní sbírky. A právě v tom spočívá další význam Vetešníkovy knihovny v Sobotce. Víme, že už jako farář v Markvarticích vynakládal značné prostředky zvláště na nákup drahé cizojazyčné literatury, přičemž se jednalo převážně o historické, geografické a teologické spisy, jaké si okolní kaplani, místní učitelé i běžní studenti se svými omezenými příjmy mnohdy nemohli dovolit.²⁴ Po příchodu do Sobotky navíc získal Vetešník širší hospodářské zázemí,²⁵ takže mohl na nákup knih vynakládat ještě větší částky než dříve. Vzpomeňme jen slova kopidlnského kaplana Jana Nepomuka Raise (1803–1883),²⁶ kterými děkoval Vetešníkovy za zapůjčení nejmenovaného spisu německého teologa Hengstenberga: „Jsa přesvědčen, že Vaše Veledustojnost, objednávací sobě podobných spisů, s laskavou ochotností přispívá k vzdělání těch, jenž na knihy tak velikého nákladu učiniti nemohou.“²⁷

2 Ze života obrozence Františka Matějoviče Vetešníka

Než se zaměříme blíže na knihovnu Františka Vetešníka, přibližme si stručně jeho životní příběh, který nám prozradí mnohé o jeho vztahu k české řeči a literatuře.

František Vetešník pocházel z Jizerního Vtelna na Mladoboleslavsku, kde se narodil 1. prosince 1784 do rodiny hostinského Matěje Vetešníka

²³ LENDEROVÁ, Milena – JIRÁNEK, Tomáš – MACKOVÁ, Marie: *Z dějin české každodennosti. Život v 19. století*. Praha 2017, s. 366.

²⁴ Tato skutečnost vyplývá jak z kritického rozboru dochovaných inventářů sobotecké děkanské knihovny, tak z korespondence Vetešnickových současníků. Velmi výmluvné svědectví nám podává zvláště Josef Josefovíc Jungmann (1801–1833), syn Josefa Jungmanna a blízký Vetešníkův přítel. O tom však blíže později.

²⁵ K roku 1848 činil čistý roční příjem Vetešníka jako děkana v Sobotce 2 725 zlatých 48 a ½ krejcaru konvenční měny; jeho dva kaplani – v tom čase Antonín Učík a Damián Šimůnek – dostávali dohromady 400 zlatých konvenční měny. MENCL, Jaroslav: *O duchovní správě*. In: Sobotka. Jubilejní sborník k 450. výročí povýšení na město. 1498–1948. Sobotka 1948, s. 68.

²⁶ Více o něm ČESKÝ, Ferdinand: *Čerstvé rovy české*. Osvěta, 14, 1884, č. 5, s. 466.

²⁷ LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, Listy přátel děkana soboteckého p. Františka Vetešníka (opis Vetešnickovy korespondence pořízený Alexandrem Josefem Bernardem), opis listu Jana Raise Františku M. Vetešníkovy z 25. června 1839.

(1737–1819) a jeho ženy Anny Veroniky rozené Čapkové (1749–1802).²⁸ Už jako student piaristického gymnázia v Mladé Boleslavi inklinoval k zájmu o historii, avšak k jeho národnímu probuzení došlo teprve na filozofických studiích v Praze pod vlivem profesora české řeči a literatury Jana Nejedlého (1776–1834).²⁹ K završení Vetešníkova „přerodu“ ve vlastence došlo záhy během jeho dalšího studia na kněžském semináři v Litoměřicích, kde navázal blízké přátelství se svým profesorem češtiny Josefem Jungmannem (1773–1847)³⁰ a s o rok mladším spolužákem Antonínem Markem (1785–1877), turnovským rodákem a později farářem v Libuni.³¹ Toto celoživotní přátelství s oběma muži zásadně ovlivnilo Vetešníkovu literární tvorbu i jeho příklon ke slavjanofilství.³² Specifickým projevem tohoto Vetešníkova slavjanofilství bylo převzetí otčestva Matějovič, což snad později inspirovalo

²⁸ Oba rodiče pobývali v Jizerním Vtelně teprve krátce, přistěhovali se sem z nepříliš vzdálené Sedlce. Otec měl dříve vykonávat službu pojiždného u pražského arcibiskupa Antonína Petra Příchovského z Příchovic (1707–1793), majitele stránovského panství, ke kterému Vtelno i Sedlec náležely. Z celkem deseti dětí se vyššího věku dožili společně s Františkem jen jeho dva bratři – starší bratr Jan (1780–1851), který ve Vtelně rolničil, a mladší bratr Antonín (1787–1844), který převzal po otci pohostinskou živnost. Více o tom autor ve své diplomové práci o Františku Matějoviči Vetešníkovi na s. 31–33 a 69–70. KOUŘIL, Kryštof: *František Vetešník. Kapitoly ze života pozapomenutého buditele*. Hulín 2015 (nepublikovaná diplomová práce obhájená na FF UP v Olomouci).

²⁹ Náznaky se objevují přímo ve Vetešníkově korespondenci. Zvláště cenný je list Janu Nejedlému z 28. 4. 1811. LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence cizí, Listy přátel děkana soboteckého p. Františka Vetešníka (opis Vetešníkovy korespondence pořízený Alexandrem Josefem Bernardem), list Františka Matějoviče Vetešníka Janu Nejedlému z 28. dubna 1811.

³⁰ Blíže k Jungmannově vztahu k Vetešníkovi SAK, Robert: *Josef Jungmann Život obrozence*. Praha 2007, s. 48.

³¹ O velmi blízkém až intimním přátelství „libuňského jemnostpána“ Antonína Marka s Františkem Vetešníkem blíže JAKUBEC, Jan: *Antonín Marek. Jeho život a působení i význam v literatuře české*. Praha 1896, s. 45–46.

³² Myšlenka slavjanofilství se nese napříč Vetešníkovou literární tvorbou. V rukopisu básně *K vlasti*, kterou Vetešník sepsal někdy roku 1818 jako kaplan v Dolním Bousově, nacházíme koncept Slávie jako kdysi mocné slovanské pravlasti, rozvrácené nesvorností Slovanů. Později jako farář v Markvarticích ve své povídce *Sňatkové novohradští*, dochované rovněž pouze v rukopise, oslavil duchovní a mravní čistotu starých Slovanů žijících na Kyjevské Rusi. Nejlépe Vetešníkův vztah ke slovanství ilustruje následující úryvek z jeho zeměpisného pojednání o jezeře Bajkal, uveřejněného v naučném časopisu Krok: „Již nám Slovanům to neštěstí, že se učíme znáti každý koutek cizího světa, majíce nevědomostí zastřeno, co vlast chová ohromokrásného. Až k nám z Ameriky ječí Niagara, v Evropě vidáme, kterak Karaibové sežírají překonané vrahy; každé pěkné oudolí, všeliký mokrý potůček německé Helvetie máme v obraznosti, ale jakými zázraky udivila přirozenost Slavii, nemnoho tušíme.“ VETEŠNÍK, František Matějovič: *Bajkal, aneb swatě gezero*. Krok. Weřejný spis všenaučný pro vzdělané národu česko-slovanského, 2, 1831, č. 3, s. 420.

Jungmannova stejnojmenného syna Josefa (1801–1833) k používání otčestva Josefovič.³³ I později jako farář markvartický užíval Vetešník otčestvo při zapisování jmen svých farníků.³⁴

Po kněžském svěcení roku 1808³⁵ jako kaplan ve Mcelích a Dolním Bousově pomáhal Josefu Jungmannovi strádat materiály na jeho monumentální *Slovník česko-německý*³⁶ a podobně jako jeho současníci z řad jungmannovců se i on věnoval psaní poezie v buditelském a romantickém duchu.³⁷ Pod vlivem přítele Antonína Marka³⁸ začal publikovat své básně v *Prvotinách pěkných umění*, literární příloze tehdejších Císařsko královských povolených Vídeňských novin.³⁹ V časech kaplanování se Vetešník také pilně zaobíral

³³ Náznak se objevuje ve fragmentu nedatovaného Josefovičova listu Františku Vetešníkovu, v němž jej mladý Jungmann prosí, aby otčestvo Josefovič nepoužíval v korespondenci: „Adresu račte prostě psáti: Jos. Jungmannu, auskultantu práva zemského etc., nebo se mi někdy list do kanceláře donáší a tam se tomu Josefoviči smějí.“ LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, List Josefa Josefoviče Jungmanna Františku M. Vetešníkovu, s. d.

³⁴ Viz např. zápis v markvartické farní pamětnici o odvozech k vojsku roku 1828: „Dvoji odvod k vojsku: z jara Kostecko odvedlo 17 mužů a 11. srpna 23; markvartické osadě jest nimi odjat: z Markvartic z n[ume]ra 52 Josef Johannovič Pažout, narozen dne 25. listopadu 1807, a z n[ume]ra 59 Matěj Matějovič Klíma, narozen dne 18. ledna 1808; ze Spárenec z n[ume]ra 11 Jan Václavovič Tilichtr, narozen dne 10. ledna 1810; ze Zajakor z n[ume]ra 2 Matěj Matějovič Kocourek, narozen 18. května 1799; z Leštiny z n[ume]ra 9 Jan Josefovič Čubán.“ SOKA Jičín, fond Farní úřad Markvartice, kniha č. 1, Farní pamětnice, s. 30.

³⁵ Kněžské svěcení Vetešník obdržel z rukou litoměřického biskupa Václava Leopolda Chlumčanského (1749–1830) dne 23. dubna 1808. *Catalogus universi cleri Dioecesis Litomericensis*. Litomericii 1837, s. 57.

³⁶ Zmínky o zapojení Vetešníka do prací na slovníku se objevují v listech Josefa Jungmanna Antonínu Markovi ze 16. srpna 1812, 19. listopadu 1812 a 17. dubna 1817. Jak zjišťujeme, Jungmann pověřil Vetešníka excerpce z Dobrovského *Českých přísloví sbírky* (1804) a z nejménovaného herbáře. EMLER, J. (ed.): *Listy Josefa Jungmanna k Antonínu Markovi*, ČMKČ, 55, 1881, č. 3, s. 529–530; tamtéž, 56, 1882, č. 1, s. 28; tamtéž 56, 1882, č. 2, s. 177.

³⁷ Většina Vetešnickových básní zůstala jen na rukopisech uložených dodnes v LA PNP v Praze (např. *Otče na Tvé dálné výše...*, *Nině, Ke slunéčku, Oplchalá růže, K vlasti, Ke měsíčku...*), ovšem část z nich se dočkala i svého uveřejnění v *Prvotinách pěkných umění* (Vetešník M^kovi, D. p. Josefovi Fialovi D. L. D. S. od mládeže mcelské 1812, *Lebka, Gela, Podliska mému Jungmannovi, Přísněmu kritikovi nestrannému, Siný holoubek, Medvěd v cizích jazycích zběhlý, Náhrobek chudému advokátovi, Na spravedlnost, V. Károvi příchozímu z Litoměřic* 29. května 1811, *Na lakomce*) včetně jeho nejrozsáhlejší balady *Hněvsa ze Stránova*.

³⁸ Slovy Markova životopisce Jana Jakubce: „Čím byl Jungmann Markovi, tím byl Marek Vetešníkov, povzbuzuje jej k různým pracím literárním.“ JAKUBEC, J.: c. d., s. 45.

³⁹ Noviny vydával ve Vídni v letech 1813–1817 tamní profesor českého jazyka Jan Nepomuk Norbert Hromádka (1783–1850). Zanikly kvůli nedostatku odběratelů, nicméně nemálo ovlivnily literární tvorbu i myšlenkový svět jungmannovské generace. BEDNAŘÍK, Petr –

studiem cizích jazyků a mezi současníky brzy vynikal svou jazykovou vybaveností.⁴⁰ Ovládal několik jazyků – na školách si osvojil jazyky německý, latinský a francouzský, samostudiem si postupně vypěstoval znalosti polštiny, ruštiny a snad i některých jihoslovanských jazyků.⁴¹ Zvláště němčinu a francouzštinu ovládl natolik, že se pustil společně s kruhem přátel shromážděných okolo Josefa Josefoviče Jungmanna do překladatelské činnosti,⁴² jejíž výsledek představují historické romány *Johanita* od německého romanopisce Karla Franze Van der Velda (1779–1824)⁴³ a *Alžběta aneb vypovězenci sibiřští* od francouzské novelistky Sophie Ristaud-Cottin (1770–1807).⁴⁴

Po letech kaplanování ve Mcelích a Dolním Bousově získal svou první faru v Markvarticích, kde působil v letech 1820–1838.⁴⁵ Zde se začal naplno věnovat historické práci sepisováním historie kosteckého a rakovského panství, k němuž Markvartice (i jeho pozdější působiště Sobotka) náleže-

JIRÁK, Jan – KÖPPLOVÁ, Barbara: *Dějiny českých médií. Od počátku do současnosti*. Praha 2011, s. 77.

⁴⁰ MACOUNOVÁ, Milada: *P. František Matějovič Vetešník*. In: Sobotka. Jubilejní sborník k 450. výročí povýšení na město. 1498–1948. Sobotka 1948, s. 76. Též ČERNOHOUZ, František: *Malé památky*. Čech. Politický týdeník katolický, č. 235, 12. 10. 1873, s. 1.

⁴¹ S ohledem na skutečnost, že první učebnice jinoslovanských jazyků teprve vznikaly, zůstává otázkou, jak si Vetešník osvojil jejich znalost. Z teorie však víme, že se svého času uplatňovala při učení cizích jazyků tzv. Meidingerova metoda (nazvaná podle německého pedagoga Johanna Valentina Meidingera) spočívající v důsledném teoretickém ovládnutí gramatiky a její procvičování formou mluvnických cvičení a překladů. To ostatně sledujeme na překladatelské činnosti Jungmanna, Marka i Vetešníka. Zdá se, že tento přístup uplatnili jungmannovci při učení ruštiny, polštiny a jihoslovanských jazyků. KLIPPEL, Friederike: *Englischlernen im 18. und 19. Jahrhundert. Die Geschichte der Lehrbücher und Unterrichtsmethoden*. Münster 1994, s. 149–150.

⁴² Roku 1824 přednesl mladý Josef Josefovič Jungmann poprvé svým přátelům myšlenku zformovat družinu překladatelů s úmyslem vytlačit vlastními překlady tehdy populární německou literaturu z rukou české mládeže. Do projektu se vedle Vetešníka, Marka a Šíra zapojili také kaplan Jan Křtitel Šolc (1801–1874), úředník Josef František Hollmann (1802–1850) z Jičína a gymnaziální profesor Josef Chmela (1793–1847) z Hradce Králové. VODIČKA, Felix a kol.: *Dějiny české literatury II. Literatura národního obrození*. Praha 1960, s. 159. Též POLÁK, Josef: *Česká literatura 19. století*. Praha 1990, s. 85.

⁴³ Vetešníkův překlad původního románu *Der Maltheser* (1822) o vnitřních bojích mladého řádového aspiranta a obraně Malty před tureckým obléháním vyšel roku 1829 nákladem knížecí arcibiskupské tiskárny v Praze. VAN DER VELDE, Karl Franz: *Johannita. Powjodka z druhé polowice sedmnáctého století*. [Přel. František Matějovič Vetešník]. Praha 1829.

⁴⁴ Vetešníkův překlad původní novely *Élisabeth ou Les exilés de Sibérie* (1806) o dceři sibiřského vyhnance, odhodlané putovat přes celou Sibiř až k ruskému carovi a vymoci pro otce milost, vyšel roku 1830 nákladem Františka Kastránka v Jičíně. RISTAUD-COTTIN, Sophie: *Alžběta nebo vypovězenci sibersstj*. [Přel. František Matějovič Vetešník]. Jičín 1830.

⁴⁵ SOKA Jičín, fond Farní úřad Markvartice, kniha č. 1, Farní pamětnice, s. 3.

ly.⁴⁶ Pozůstatkem této činnosti jsou dodnes dochované lístky (mnohdy z rozstříhaných dopisů) s vlastnoručními poznámkami a výpisky z literatury ve Vetešníkově pozůstatosti, zčásti uložené v Literárním archivu Památníku národního písemnictví a zčásti ve Státním okresním archivu v Jičíně.⁴⁷

Předně se však v čase Vetešníkova působení v Markvarticích etabloval na Jičínsku již zmíněný okruh národních buditelů z řad jungmannovců scházejících se pravidelně u Antonína Marka na faře v Libuni, kde v přátelské atmosféře společně diskutovali o národním životě a literárních trendech, vzájemně se povzbuzovali v literární činnosti a v neposlední řadě mezi sebou distribuovali knihy, které jim posílali přátelé z Prahy.⁴⁸ Tato pravidelná setkávání označovali sami účastníci jako „slovanské sněmy“ či „sněmy podkrkonošských kozáků“.⁴⁹ Vedle Vetešníka je pravidelně navštěvovali vlastenečtí profesori František Šír a Antonín Fährnich z Jičína,⁵⁰ často přicházeli

⁴⁶ Výslednou práci děkana Vetešníka představuje německy psaný spis *Fideikommissherrschafft Kost und Rakow*, ovšem zůstal pouze v rukopise. Své poznatky týkající se historie kosteckého panství nicméně zaznamenal také do děkanské pamětní knihy v Sobotce, kde v letech 1838–1850 působil jako děkan. Důslednost a význam Vetešníkova díla pro regionální historii vyzdvihl ve své *Knize o Kosti* známý historik Josef Pekař (1870–1937), který v pasáži věnované výměře kosteckého panství píše: „Přede mnou trpěl tou pošetilou zvědavostí na poměr katastrof stabilního k josefinskému panství jen jediný člověk, aspoň na Sobotecku. Byl to děkan sobotecký, přítel Markův a Jungmannův, František Vetešník († 1850). Ten vepsal si do pamětní knihy děkanské, do popisu panství, výsledky měření z roku 1787 a (jak se dohaduji) vyžádal si od některého inženýra katastrof i výsledky měření z roku 1842. Nepodepsaný a nedatovaný přípis ten je dosud v pamětní knize a je provázen poznámkou, aby adresát aspoň tři roky číslic sdělených neprozrazoval.“ PEKAŘ, Josef: *Kniha o Kosti. Kus české historie*. Praha 1998, s. 168.

⁴⁷ Inventář pozůstatosti Františka Matějoviče Vetešníka vyhotovil v sedmdesátých letech 20. století pracovník LA PNP Karol Bílek (*1939), autor řady publikací věnovaných regionálním dějinám a osobnostem Sobotecka (*Kdo je kdo v dějinách Sobotecka* /1995/, *Sobotecko* /2005/, *Malé dějiny Sobotecka* /2008–2015/, *Dolnobousovsko v literatuře a kultuře* /2014/ a j.). BÍLEK, Karol: *František Matějovič Vetešník. 1784–1850. Literární pozůstatost*. Praha 1975.

⁴⁸ Intenzivní korespondence Antonína Marka s Josefem Jungmannem a jeho synem Josefem Josefovičem představovala důležité spojení venkova s vrcholnými kruhy obrozenců a děním v Praze. PLCH, Jaromír: *Antonín Marek*. Praha 1974, s. 84.

⁴⁹ Odborná literatura označení těchto schůzek samotnými jungmannovci převzala a běžně se tak na jejich stránkách setkáváme se spojeními jako „slovanské sněmy“, „literární a slovanské sněmy“, „libušské literární sněmy“ či „sněmy podkrkonošských kozáků“. MACOUNOVÁ, M.: c. d., s. 76. Více též JAKUBEC, J.: c. d., s. 46–47. O „podkrkonošských kozácích“ viz KUČERA, Ctirad: *Cesty daleké i blízké. Kapitoly z dějin vzájemných vztahů severních Čech a SSSR*. Ústí nad Labem 1986, s. 44. O „literárních a slovanských sněmech“ SAK, R.: c. d., s. 84.

⁵⁰ RÝDL, Karel: *Vlastenecká výchovná činnost na jičínském gymnáziu v 1. pol. 19. století*. Pedagogika. Časopis pro pedagogické vědy, 32, 1982, č. 2, s. 184–186.

těž faráři Jan Černý z Miletína a Karel Vinařický z Kováně,⁵¹ a jistý čas se zde objevoval i mladý František Ladislav Rieger.⁵²

Ačkoliv o tom nemáme přímé písemné záznamy, můžeme usuzovat, že již v Markvarticích Vetešník budoval a rozšiřoval svou osobní knižní sbírku, kterou uchovával v prostorách tamní fary.⁵³ S určitostí však víme, že ještě jako zdejší farář založil Vetešník v Markvarticích roku 1835 školní knihovnu,⁵⁴ kterou složením potřebných 10 zlatých přihlásil jako instituci za člena Dědictví svatojánského,⁵⁵ čímž získala knihovna nárok na jeden výtisk každé knihy vydané nákladem spolku.

V Markvarticích setrval Vetešník až do roku 1838, kdy zemřel sobotecký děkan František Schauer a Vetešník nastoupil na jeho místo.⁵⁶ Budova soboteckého děkanství poskytla Vetešníkovi rozsáhlé prostory pro uložení knižní sbírky přenesené z Markvartic,⁵⁷ nicméně i ty začaly záhy nedostačovat a pro

⁵¹ Týž: *Pedagogické úsilí podkrkonošských buditelů v první polovině 19. století* (dále jen *Pedagogické úsilí*). Pedagogika. Časopis pro pedagogické vědy, 32, 1982, č. 2, s. 69, 74.

⁵² Jak později vzpomínala dcera významného politika Marie Červinková-Riegrová (1854–1895), mladý Rieger (1818–1903) docházel k Markovi do Libuně na doporučení samotného Jungmanna v době, kdy byl nucen na jistý čas přerušit svá studia v Praze a starat se v rodných Semilech o hospodářství nemocného otce. Díky tomu nebyl ani během pobytu na venkově ochuzen o kontakt s českým národním životem. ČERVINKOVÁ-RIEGROVÁ: *Vzpomínky z mladých let dr. F. L. Riegra*. Osvěta, 33, 1903, č. 7, s. 584.

⁵³ Velká část zpráv o Vetešnickových knižních akvizicích pochází z korespondence jungmannovců pokrývající časově období Vetešnickova působení v Markvarticích, tj. mezi léty 1820–1838. Knihy posléze nacházíme i v inventáři Vetešnickovy sobotecké knihovny, což dokazuje, že si je z Markvartic přivezl na své nové působiště.

⁵⁴ ŠKRDLÉ, Tomáš: *Zásluhy českého, moravského a slezského duchovenstva o zakládání knihoven, o rozšiřování knih a časopisů po dědinách a městech*. Praha 1888, s. 159. Též OTTA, František: *Vlastenecká a národní činnost kat. duchovenstva při zakládání škol. knihoven*. Štít. List České strany křesťansko-sociální. Místní příloha, č. 48, 30. 11. 1911, s. 1.

⁵⁵ Spolek Dědictví svatojánského se zformoval roku 1835 za přispění bývalého jezuita Antonína Hanikýře (1753–1833) jako duchovní pokračovatel Dědictví svatojánského zaniklého roku 1773. Účelem mělo být „vydávání laciných, dobrých a pouze českých knih katolických“. Členové se dělili do třech tříd dle výše příspěvku (10, 20 a 40 zlatých) s nárokem na příslušný počet výtisků každé knihy vydané nákladem spolku (1–3 výtisky ročně). POHAN, Václav Alexander: *Životopis welebného pána Antonjina Hanikýře, nábožného zakladatele Dědictw swatého Jana Nepomuckého w Praze*. Časopis pro katolické duchowenstwo, 12, 1839, č. 2, s. 9–10, 347–348. Též *Základnj prawidła Dědictw s. Jana Nepomuckého*. Časopis pro katolické duchowenstwo, 7, 1834, č. 1, s. 167.

⁵⁶ Nr. 2822. *Das Absterben zweier Priester wird angezeigt*. Consistorial-Currenden für die leitmeritzer bischöfl. Diözesan-Geistlichkeit, 4, 1838, č. 3, s. 17.

⁵⁷ Marek, který jako vikář v Libuni Vetešníka do Sobotky slavnostně uváděl, popsal v listu Jungmannovi ze 30. listopadu 1838 Vetešníkům nový příbytek následovně: „má šest pokojů nahoře pro sebe, a vodu živou ve své zahrádce k vypíjení i k vykoupání. Hospodářské stavení jest odděleno – asi dvěma stěma kroky, ale rolností si nebude žaludek prtit – tu on pronajme a bude

stále se rozrůstající knižní sbírku bylo třeba najít nové místo. Nejvhodnější se ukázala prostorná věž děkanského kostela sv. Máří Magdalény čtvercového půdorysu, kterou nechal Vetešník vyklidit, upravit a opatřit policemi.⁵⁸ Situování farních knihoven do mnohdy nevyužitých prostor věží kostelů nebylo svého času neobvyklé. Podobně jako Vetešník založil v prostorách kostelní věže roku 1852 děkanskou knihovnu např. kolínský děkan Jan Svoboda (1821–1889).⁵⁹

Svou knihovnu Vetešník zpřístupňoval učitelům a žákům sobotecké školy,⁶⁰ stejně jako svým přátelům, jimž umožňoval absenční výpůjčky.⁶¹ Ne vždy přitom docházelo ke včasnému vrácení knih. S tím je spojen kuriózní případ, kdy si Vetešníkův přítel František Šír z jičínského gymnázia vypůjčil od Vetešníka několik knih a ty následně „přepůjčil“ svému kolegovi Antonínu Fährnichovi. Ten měl v tom čase zapůjčené knihy také od gymnaziálního katechety Sidona, a když mu je vracel, přidal k nim omylem i knihy Vetešníkovi. Teprve po Vetešníkově písemném upomenutí Šíra získal Fährnich knihy od Sidona zpět a sám Vetešníkovi vše vysvětlil v omluvném listu.⁶²

žítí duchem tak, co by tělo nárek nevedlo.“ EMLER, J. (ed.): *Listy Antonína Marka k Josefu Jungmannovi*, ČMKČ, 66, 1892, č. 2, s. 294–295.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ BALÁK, Jan Matěj: *Veledůstojný kněz P. Jan Svoboda, děkan kolínský, a jeho blahodárná působnost co kaplana i měšťana v Kolíně od roku 1848 do roku 1877*. Kolín 1877, s. 12.

⁶⁰ RÝDL, K.: *Pedagogické úsilí*, s. 74.

⁶¹ Jako výmluvné svědectví může posloužit obsáhlý omluvný list osenického faráře Jana Kořínka, který si od Vetešníka vypůjčil „dva dílky života Ježíšova“, avšak jarní nečas a rozblácené cesty mu zabránily knihu včas vrátit. Pravděpodobně jde o dvojdílný spis *Das Leben Jesu* německého mladohegelovského teologa Davida Friedricha Strausse vydaný v Tubinkách roku 1835, který rovněž nacházíme v katalogu Vetešníkovy knihovny pod hlavičkou *Biografie* (Biographien). LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, List Jana Kořínka Františku M. Vetešníkovi z 1. 4. 1840.

⁶² LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, Listy přátel děkana soboteckého p. Františka Vetešníka (opis Vetešníkovy korespondence pořízený Alexandrem Josefem Bernardem), opis listu Antonína Fährnicha Františku M. Vetešníkovi ze 23. května 1846.

Dlouhodobá nemoc⁶³ a politicko-sociální změny 40. let směřující k pozvolné liberalizaci společnosti,⁶⁴ kterou Vetešník velmi nelibě nesl,⁶⁵ však vedly k postupnému uzavírání se Vetešníka ve světě knih a jeho stažení z národních aktivit včetně vystoupení z Matice české, kterou mnoho let finančně podporoval.⁶⁶ Dle vzpomínek jeho současníků v posledních letech života „nikam nechodil a neustále studoval“, a ledva „odslouživ mši svatou, odebral se do svého pokoje a většinu dne strávil vědeckými pracemi a velmi byl nerad, byl-li ve své práci rušen.“⁶⁷ Koncem života byly Vetešníkovy vazby na české národní hnutí již natolik zpřetrhány,⁶⁸ že jeho úmrtí dne 19. ledna 1850⁶⁹ nevzpomenuly až na zábavník Včela žádné české deníky.⁷⁰ Poněkud obsáhlejší

⁶³ Z rozličných pramenů osobní povahy víme, že Vetešníka trápila již od časů jeho působení v Markvarticích silná dna, kvůli níž se při svých cestách k Markovi do Libuně neobešel bez hole. Později v Sobotce se nemoc ještě zhoršila, Vetešníkovi bránila v cestách za Markem a snad i částečně zapříčinila jeho uzavírání se před vnějším světem. Úlevu od bolesti nacházel Vetešník v lázních a podomácku připravované masti, jejíž recept se nám dochoval v korespondenci Antonína Marka s Josefem Jungmannem. Přímou ve Vetešníkově korespondenci nacházíme zmiňky o jeho nemoci v listech od Antonína Marka z 22. listopadu 1846 a 26. července 1847.

LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlatní, přijatá, List Antonína Marka Františku M. Vetešníkovi z 22. 11. 1846; LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlatní, přijatá, List Antonína Marka Františku M. Vetešníkovi z 15. 7. 1847.

⁶⁴ VÁCLAVÍK, David: *Náboženství a moderní česká společnost*. Praha 2010, s. 62–63.

⁶⁵ K tomu Vetešníkův životopisec Josef Pícek: „Ani jemnostpán nebyl s tím, co se dalo v českém světě spokojen. Nebyl přítelem novot a neklidu. Jeho tiché, holubičí povaze, jemu vzorného života kněží poslušnému vrchnosti i Boha, přičila se neposlušnost proti stávajícím řádům a zvykům a snažení se kamsi vysoko lézt, do neznáma.“ LA PNP, fond Miroslav Vlach, oddíl Cizí rukopisy a přepisy cizích autorů, PÍCEK, Josef: *Sobotecký jemnostpán*, s. 62. Těž *Literární silhouetty*. Vesna. List pro belletristiku, umění a literaturu, 1, 1851, č. 71, s. 285.

⁶⁶ Z Matice české se Vetešník rozhodl vystoupit na protest proti vydání spisu *Doba prvního člověčenstva* od českého publicisty Jana Slavomíra Tomíčka (1806–1866), který velká část katolických duchovních včetně Vetešníka odsoudila jako protináboženský a proticírkevní. Knihu paradoxně nalézáme v soupisu knih děkanské knihovny v Sobotce vyhotoveném roku 1850 po Vetešníkově úmrtí, proto se k této knize ještě vrátíme později. Prozatím postačí dostatečně ilustrující komentář smíchovského katechety Jana Ježka, který Tomíčkův spis nazval „prvním smutným zjevem nevěreckým v naší až do té doby panenské a veskrze křesťanské literatuře“. JEŽEK, Jan: *Zásluhy duchovenstva o řeč a literaturu českou. Od r. 1780–1880*. Praha 1880, s. 101.

⁶⁷ LA PNP, fond Miroslav Vlach, oddíl Cizí rukopisy a přepisy cizích autorů, PÍCEK, Josef: *Sobotecký jemnostpán*, s. 56.

⁶⁸ RYBIČKA, Antonín: *Vetešník, František (heslo)*. In: Rieger, František Ladislav: *Slovník naučný*. Díl devátý. Š–Vzývání svatých. Praha 1872, s. 1033.

⁶⁹ SOA Zámorsk, sbírka matrik, sign. 5241, matrika zemřelých v Sobotce (1839–1852), s. 85.

⁷⁰ I tak jde pouze o krátké, stručné vzpomnutí: „Opět jeden veterán na poli literatury české, p. F. Vetešník, nejposledz děkan sobotecký, ze života tohoto odešel. Žádáme četných přátel

zprávu přinesl čtenářům paradoxně německý list Bohemia včetně zmínky o bohaté knihovně zesnulého děkana a jejím dalším osudu.⁷¹

3 Umístění a vybavení Vetešníkovy knihovny

Kostel sv. Máří Magdalény v Sobotce, v jehož věži uchovával Vetešník svou knihovnu, pochází z konce 16. století. V letech 1590–1596 jej nechal vystavět majitel panství Oldřich Felix Popel z Lobkovic († 1604).⁷² Věžní prostory představovala místnost čtvercového tvaru s klenutým stropem, do které se vstupovalo z kruchty dveřmi za varhanami. Během třicetileté války ukrývala kostelní věž vzácnou monstranci věnovanou kostelu svým zakladatelem a jeho manželkou Annou.⁷³ Za působení Vetešníkova předchůdce, děkana Františka Xavera Schauera (1776–1838), došlo kvůli špatnému stavu původní gotické střechy kryté pocínovaným plechem k jejímu nahrazení novou, plochou střechou.⁷⁴ V tom čase rovněž sloužila jako úschovna sirotčí pokladny a městský depozitář.⁷⁵

Představu o podobě a vybavení děkanské knihovny v Sobotce v čase Františka Vetešníka si můžeme udělat na základě inventářů⁷⁶ a vzpomínek jejich návštěvníků. Jeden z nich, mnichovohradištský vikář a publicista Fran-

a důvěrníků zesnulého, by nám zevrubních dat o veškerém působení jeho poskytnuli.“ Žádost o poskytnutí podrobnějších údajů o zemřelém zůstala neoslyšena. *Denní zprávy*. Včela. Listy pro pospolitý život, vzdělání a zábavu, 3, 1850, č. 5, s. 20.

⁷¹ Zpráva ovšem mylně uvádí, že svou knihovnu odkázal Vetešník městu Sobotce. My se nicméně přidržíme svědectví kaplana Damiána Šimůnka, který poznal Vetešníkovu poslední vůli. Více o tom v dalších citacích. *Lokalzeitung*. Bohemia, 23, 1850, č. 46, s. 4.

⁷² ČAREK, Jiří: *Stavební povaha chrámu sv. Máří Magdaleny v Sobotce*. In: Sobotka. Jubilejní sborník k 450. výročí povýšení na město. 1498–1948. Sobotka 1948, s. 53.

⁷³ Podobu monstrance kostela sv. Máří Magdalény v Sobotce známe z podání regionálního historika Václava Jaromíra Černého (1832–1883): „Tato monstrance jest z nejčistšího stříbra v krásném gotickém slohu zhotovena, přes jeden metr vysoká a má 5 kilo 36 dekg. tíže.“ Švédové však monstranci přece jen objevili a odnesli si ji jako válečnou kořist. ČERNÝ, Václav Jaromír: *Děje města Sobotky*. In: Památník soboteckých a okolních rodáků. K jich sjezdu na den 26., 27. a 28. srpna 1882 v Sobotce. Jičín 1882, s. 20.

⁷⁴ ČAREK, J.: c. d., s. 56. TĚŽ, TURNOVSKÝ, Josef Ladislav: *Putování po vlasti. Obrázky cestovní*. Praha 1883, s. 14.

⁷⁵ MACOUNOVÁ, M.: c. d., s. 77.

⁷⁶ Jednak jde o inventář z roku 1850 vyhotovený po Vetešníkově úmrtí při příležitosti nástupu nového děkana Jana Palánka, uložený v archivu Biskupství litoměřického. Neméně důležitý je průběžně doplňovaný a upravovaný soupis knih děkanské knihovny v Sobotce z téhož roku, jehož původcem je patrně Vetešníkův někdejší kaplan Antonín Učík. Biskupství litoměřické – archiv, Sběrka inventářů, *Sobotka – inventář z roku 1850*; LA PNP, fond František Matějovič

tišek Černohouz (1810–1891), popsal umístění knihovny následovně: „Musí se po schodech na kostelní kůr a za varhanami vedou úzké, silné dveře do prostranného, světlého a vysokého čtverhranu. A zde umístěna jest bohatá knihovna Vetešníková, jehož velká malovaná podobizna uprostřed podobizen Jungmanna a Marka nade dveřmi zavěšena jest.“⁷⁷ Později knihovnu navštívil také historik Josef Vítězslav Šimák (1870–1941), který nám zanechává podobný popis: „Z kruchty jde se železnými dveřmi pod okrouhlým obloukem, jež stuženy jsou kováním v obraze žoldnéře s halapartnou, do jizby ve věži, kde měšťané uloženi mají bohatou knihovnu kostelní, ovšem z doby nedávné.“⁷⁸

Samotné translokaci knihovny z prostor děkanství do kostelní věže předcházely nezbytné úpravy věžních prostor a jejich zabezpečení. Vstupní dveře na kůr i do věže nechal Vetešník opatřit kováním a zabezpečit dvěma zámky, stěny v místnosti vybělil a uprostřed stropu zavěsit lustr. Tyto úpravy přišly Vetešníka na 106 zlatých a 31 krejcarů, přičemž za police zaplatil dalších 59 zlatých.⁷⁹

Mobiliář knihovny, jak je popsán v popisu děkanské knihovny od kaplana Antonína Učíka,⁸⁰ představoval opracovaný stůl, malý kulatý stolek a dvě jemné černé židle, dále polstrované kanape a starý pracovní stůl se zásuvkami. Přístup ke knihám ve vyšších policích umožňoval připravený žebřík. Podle všeho byla v těchto prostorách uložena i literární pozůstalost Františka Vetešníka,⁸¹ než ji počátkem 20. století tamní děkan Josef Koláček věnoval prostřednictvím profesora Alexandra Josefa Bernarda archivu Muzea Krá-

Vetešník, oddíl Rukopisy cizí, Popis Vetešníkovy knihovny z r. 1850 (Bücherverzeichniss der Decanal-Bibliothek zu Sobotka).

⁷⁷ ČERNOHOUZ, F.: c. d., s. 1.

⁷⁸ ŠIMÁK, Jozef Vítězslav: *Čechy. Díl XII. Severní Čechy*. Praha 1902, s. 336.

⁷⁹ Popis Vetešníkovy knihovny ve věži kostela („Beschreibung des Biblioth.-Locales im Kirchthurme am Chore“) i s poznamenáním úprav provedených děkanem Vetešníkem nacházíme připojený v soupisu knih děkanské knihovny v Sobotce. LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Rukopisy cizí, Popis Vetešníkovy knihovny z r. 1850 (Bücherverzeichniss der Decanal-Bibliothek zu Sobotka).

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Vetešnikovu pozůstalost, „která se podnes chová při děkanství soboteckém v knihovně od něho založené,“ zmiňuje ve svém spisu z roku 1881 sobotecký rodák Jindřich Šolc. ŠOLC, Jindřich: *Národnost a její význam v životě veřejném. I. Část historická*. Praha 1881, s. 349.

lovství českého.⁸² Vedle toho bychom zde našli sbírku map a dva glóby, jeden zemský a jeden nebeský.⁸³

Stěny knihovny zdobilo několik portrétů⁸⁴ – jednak podobizna Františka Vetešníka z dílny lokálního malíře Josefa Mádleho z Nové Paky,⁸⁵ jediné známé vyobrazení soboteckého děkana; dále podobizny nejbližších Vetešníkových přátel Josefa Jungmanna a Antonína Marka;⁸⁶ podobiznu litoměřického biskupa Vincenta Eduarda Mildeho (1777–1853) si Vetešník přivezl z Markvartic;⁸⁷ a konečně podobizna irského politického vůdce Daniela O'Connella (1775–1847), jehož aktivity a boj za emancipaci katolíků v Irsku Vetešníkovy imponovaly.⁸⁸

⁸² *Z Musea Království českého*. Národní listy, 28. 11. 1903, č. 325, s. 3

⁸³ Ve Vetešníkově korespondenci nacházíme list od soboteckého kaplana Antonína Klesa z 26. dubna 1835, který Vetešníka informuje o přijímání prenumerační na český zeměpisný atlas o dvaceti mapách s tím, že budou vydávány tři až čtyři mapy ročně. Zdá se, že se jedná o základ onoho atlasu zapsaného v soupisu Vetešníkovy knihovny v Sobotce. LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlatní, přijatá, List Antonína Klesa Františku M. Vetešníkovu z 26. 4. 1835.

⁸⁴ MACOUNOVÁ, M.: c. d., s. 77.

Srovnej s LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Rukopisy cizí, Popis Vetešníkovy knihovny z r. 1850 (Bücherverzeichniss der Decanal-Bibliothek zu Sobotka).

⁸⁵ Obraz Mádle vyhotovil nepříliš umně roku 1846. Malíře měl doporučit Vetešníkovu k portrétování sám Marek s tím, že je obeznámen s jeho pracemi na kostelních obrazech. LA PNP, fond Miroslav Vlach, oddíl Cizí rukopisy a přepisy cizích autorů, PÍCEK, Josef: c. d., s. 61.

⁸⁶ Nevíme sice, kdy a kde si Vetešník opatřil řečené portréty, víme však, že se roku 1835 na popud Václava Hanky společně s přáteli zapojil do sbírky na vyhotovení ocelorytu Josefa Jungmanna. Vyhotovením byl tehdy pověřen známý kreslíř a rytec Jiří Döbler (1788–1845), jungmannovce přišlo na 40 zlatých a rytina dodnes představuje jedno z nejnámějších vyobrazení Josefa Jungmanna. O důležitosti řečeného pro Vetešníka svědčí samostatný záznam v markvartické pamětní knize. SOkA Jičín, fond Farní úřad Markvartice, kniha č. 1, Farní pamětnice, s. 128.

⁸⁷ Obraz obdržel Vetešník darem roku 1832 přímo od Mildeho, v tom čase vídeňského arcibiskupa, o čemž učinil záznam do pamětní knihy: „Ano pamětliv své spokojenosti, ještě jako vídeňský kníže arcibiskup na důkaz šetrnosti roku 1832 z Vídně rozeslal (Milde, pozn. autora) své poprsní obrazy, z nichž jedním také počtena jest fara markvartická v outerý po 20. neděli za sv. Duchem dne 30. října roku téhož 1832.“ Po svém odchodu z Markvartic do Sobotky si jej zřejmě nechal dovézt s dalšími věcmi ze staré fary, ačkoliv je tu i ta možnost, že stejný obraz tehdy obdržel také bývalý sobotecký děkan Schauer. SOkA Jičín, fond Farní úřad Markvartice, kniha č. 1, Farní pamětnice, s. 32.

⁸⁸ Ve Vetešníkově knihovně nechyběl O'Connellův historický spis *A Memoir on Ireland Native and Saxon* vydaný v německém překladu pod pozměněným názvem *Irlands Zustände alter und neuer Zeit* roku 1843. O'CONNELL, Daniel: *Irlands Zustände alter und neuer Zeit*. Regensburg 1843.

4 Několik poznámek k Vetešníkově akviziční činnosti

Ještě než se v další části tohoto článku podíváme blíže na vnitřní strukturu Vetešníkovy knihovny v Sobotce, zaměříme svou pozornost na Vetešníkovy literární kontakty, s jejichž pomocí mohl Vetešník rozšiřovat své akvizice. Jako duchovní správce odkázaný na své pastorační působíště se pochopitelně nemohl obejít bez kontaktů na knihkupce a archiváře ve větších městech, zvláště v Praze.

V tomto sehrálo zásadní roli již zmíněné uskupení „podkrkonošských kozáků“ zformované kolem Antonína Marka v Libuni. Jejich spojení s Prahou a tamními knihkupci představovala postava Josefa Jungmanna, jakož i jeho syna Josefa Josefoviče, který v Praze působil od roku 1828 jako auskultant zemského soudu. Ten sehrál při shánění české i jinojazyčné literatury takřka klíčovou roli, jungmannovcům působícím na venkově zajišťoval objednávky knih a vedl účetnictví, takže Vetešníkovy mnohdy stačilo obrátit se s žádostí na sehnání konkrétní knihy na mladého Josefoviče a ten mu knihu po menších či větších nesnázích obstaral.⁸⁹ Mnohdy se jednalo o drahé německé knihy, za které Vetešník vynakládal i na poměry jungmannovců nemalé částky, což Josefovič Vetešníkovy vyčítal.⁹⁰ Když o Vánocích roku 1833 podlehl mladý Jungmann v pouhých 33 letech těžké nemoci,⁹¹ zastoupil jej do jisté míry pražský kanovník Jan Mařan (Vetešníkem nazývaný též Ma-

⁸⁹ Tento poznatek vyplývá z podrobného průzkumu korespondence Josefa Jungmanna a jeho syna Josefa Josefoviče Jungmanna s Antonínem Markem, v nichž se objevují zmínky o tom, které knihy určené Vetešníkovy se jim podařilo v Praze sehnat a jakou částku na jejich sehnání Vetešník Jungmannovým do Prahy zaslal. Korespondenci Josefa Jungmanna uveřejnil v Časopise Musea Království českého již v osmdesátých a devadesátých letech 19. století Josef Emler, korespondenci Josefa Josefoviče Jungmanna až roku 1956 Olga Votočková-Lauermanová. EMLER, J. (ed.): *Ještě několik listů Josefa Jungmanna k Antonínu Markovi*. ČMKČ, 60, 1886, č. 3, s. 434–444. Týž: *Listy Antonína Marka k Josefu Jungmannovi*. ČMKČ, 62, 1888, č. 2, s. 151–169; č. 3, s. 385–405; 63, 1889, č. 2, s. 264–274; 66, 1892, č. 2, s. 292–304, č. 3, s. 457–482. Týž: *Listy Josefa Jungmanna k Antonínu Markovi*. ČMKČ, 55, 1881, č. 3, s. 499–530; 56, 1882, č. 1, s. 26–44; č. 2, s. 161–184; č. 3, s. 445–476; 57, 1883, č. 1, s. 45–59; č. 2, s. 330–353; č. 3, s. 496–512; 58, 1884, č. 1, s. 54–70; č. 2, s. 285–297; č. 3, s. 405–425. VOTOČKOVÁ-LAUERMANOVÁ, O. (ed.): *Josef Josefovič Jungmann*, 1956.

⁹⁰ Josefovičovu výtku směřovanou na Vetešníka objevujeme v listu Antonínu Markovi datovaném někdy okolo roku 1825: „Ale pan farář Vetešník, kdy[ž] tak drahé knihy německé kupuje, přeci by si měl, co českého kalejšího vyjde, zakoupit; kdo ví, má-li první díl Slov[anských] nár[odních] písní?! Musím mu domlouvat, aby tak činil.“ Josefovič zde naráží na trojdílnou básnickou sbírku Františka Ladislava Čelakovského. Bez ohledu na Josefovičovu případnou „domluvu“, Vetešník onen první díl skutečně vlastnil. Tamtéž, s. 91.

⁹¹ Táž: *Bolestné vánoce Josefa Jungmanna*. Národní listy, č. 3, 3. ledna 1939, s. 1.

řánek),⁹² který Vetešníkově obstaral nákup nejmenovaných knih německých teologů Moverse, Keila a Lengerka.⁹³ Kromě toho těžil Vetešník ze vztahů se svým stejnojmenným synovcem Františkem Vetešníkem, kterého během jeho blíže neurčeného pobytu v Praze roku 1830 pověřil sehnáním několika cestopisů.⁹⁴

Řadu knih včetně těch, které by v prostřední české cenzury měly problém vyjít,⁹⁵ získávali jungmannovci rovněž prostřednictvím předních slovenských obrozenců bernolákovské generace, s nimiž udržovali úzké literární kontakty.⁹⁶ Informace o knižních zásilkách ze Slovenska se objevují průběžně v korespondenci Josefa Jungmanna s Antonínem Markem a časově spadají převážně do období prvního a druhého desetiletí 19. století.⁹⁷ Později obje-

⁹² Oslovení „Mařánek“ či „Jeniček“ navrhl Vetešníkově sám Mařan. LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, List Jana Mařana Františku M. Vetešníkově, ante 27. 11. 1835.

⁹³ Zmínka i s vyúčtováním se nachází v témže listu. Nejspíše šlo o teologické spisy *Kritische Untersuchungen über die biblische Chronik* (1834) Franze Karla Moverse (1806–1856), *Apologetische Versuch über die Bücher der Chronik* (1833) Karla Friedricha Keila (1807–1888) a *Das Buch Daniel* (1835) Cäsara von Lengerke (1803–1855). Všechny jmenované knihy se vskutku nachází ve Vetešníkově katalogu. Knihy přišly Vetešníka dohromady na 9 zlatých 38 krejcarů konvenční měny. MOVERS, Franz Karl: *Kritische Untersuchungen über die biblische Chronik*. Bonn 1834; KEIL, Karl Friedrich: *Apologetische Versuch über die Bücher der Chronik*. Berlin 1833; Lengerke, Cäsar von: *Das Buch Daniel*. Königsberg 1835.

⁹⁴ Mladý Vetešník sehnal v Praze svému strýci německé cestopisy *Vollkommene Darstellung der Merkwürdigkeiten von Jerusalem* (1827) od Václava Františka Veleby (1776–1856) za 15 krejcarů a *Reise von Cairo nach Jerusalem* (1823) od Franze Wilhelma Siebiera (1789–1844) za 1 zlatý 30 krejcarů. Další požadovaný cestopis, *Reise nach Palästina, Syrien und Aegypten* (1822) od anglického cestovatele Roberta Thomase Joliffea (1780–1872), se strýci zdráhal kvůli vyšší ceně obstarat. A konečně nejmenovaný spis francouzského diplomata a cestovatele François-Reného de Chateaubriand (1768–1848) se mu u pražských antikvářů sehnat nepodařilo. LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, list Františka Vetešníka (synovce) Františku M. Vetešníkově z 18. 10. 1830.

⁹⁵ Sám Jungmann konstatoval fakt, že v sousedním Uhersku byla cenzura mírnější než v Čechách. SAK, R.: c. d., s. 152.

⁹⁶ Čilý písemný styk udržovali jungmannovci zvláště s Jurajem Palkovičem (1769–1850), Bohuslavem Tablicem (1769–1832) či Martinem Hamuljakem (1789–1859). PRAŽÁK, Richard: *Jungmannovci a druhá bernolákovská generace*. In: POSPÍŠIL, Ivo (ed.) – ZELENKA, Miloš (ed.): *Česko-slovenské vztahy v slovanských a středoevropských souvislostech. Meziliterárnost a areál*. Brno 2003, s. 132–133.

⁹⁷ Viz listy Josefa Jungmanna Antonínu Markovi z 30. 12. 1808 (zásilka Biblí a jiných knih od Palkoviče), 20. 6. 1809 (zásilka knih a kalendářů od Palkoviče), 10. 4. 1810 (obdržení Tablicových Veršovců) či 6. 2. 1812 (Palkovič o založení evangelické tiskárny v Bratislavě). EMLER, J. (ed.): *Listy Josefa Jungmanna k Antonínu Markovi*, 55, 1881, č. 3, s. 502–503, 504, 510, 526.

vujeme zmínky i v některých listech Josefa Josefoviče Jungmanna.⁹⁸ V této souvislosti by neměla zůstat opomenuta Vetešníková role mecena a podporovatele všeslovanské resp. české a slovenské vzájemnosti. Zřejmě na popud Jungmannova syna Josefa Josefoviče, upřímného podporovatele slovenského národního života,⁹⁹ se Vetešník na přelomu let dvacátých a třicátých zapojil do knižní sbírky pro knihovnu Ústavu řeči a literatury československé při známém Evangelickém lyceu v Bratislavě,¹⁰⁰ za což obdržel od slovenských studentů děkovný list.¹⁰¹

Poněkud komplikovanější situace byla se sháněním jinoslovanské literatury, kterou byla Vetešníková knihovna vyhlášena. V českém prostředí poznáme některé z obchodníků, kteří s obtížemi dováželi ruské knihy z Petrohradu, mezi něž patřil i pražský knihkupec a tiskař Antonín Kronberger († 1834).¹⁰² Jungmannovci jej však neměli příliš v oblibě kvůli vysokým přírážkám.¹⁰³ Polskou a ruskou literaturu jungmannovcům zprostředkoval

⁹⁸ Viz listy Josefoviče listy Antonínu Markovi z 21. 8. 1822 (očekávání dobrých knih ze Slovenska), 1. 8. 1825 (zásilka Bernolákova *Slovára slovenského*) a 5. 6. 1829 (dotaz na zakoupení slovenských knih), případně Václavu Hankovi z 8. 6. 1833 (zásilka knih ze Slovenska). VOTOČKOVÁ-LAUERMANNOVÁ, O. (ed.): c. d., s. 36, 92, 156, 224.

⁹⁹ Nejvíce nám o jeho obdivu k slovenštině a sympatiemi k slovenskému národu prozrazují jeho listy Antonínu Markovi z 21. 8. 1822, 9. 8. 1822, 17. 10. 1822, blíže nedatovaný z roku 1825 a z 6. 7. 1832, stejně tak list Františku Širovi z 30. 11. 1832. Tamtéž, s. 36–37, 39, 91, 203, 211.

¹⁰⁰ Soupis dárců knih slovenské knihovně při Evangelickém lyceu v Bratislavě nacházíme v tištěné zprávě řečeného ústavu za školní rok 1837–1838. Vedle Vetešníka zde figurují též jména Josefa Jungmanna a Antonína Marka. *Zpráva o Ústavu slowanském při Ewangelickém lyceum w Prešporku na rok 1837/8 vydaná*. Prešpork 1839, s. 42.

¹⁰¹ List datovaný 8. listopadu 1830 v Bratislavě nese podpisy profesora Juraje Palkoviče jako dozorce knihovny a studentů Matěje Holka a Daniela Licharda jako pověřených knihovníků. Jeho obsah zní následovně: „S nejuctivějším pozdravením oznamujeme, že jsme všechny naší bibliotéce slovenské při Ev[angelickém] lyceum zdejšími dobrotivě darované a skrze pana auskultanta Josefa Jungmanna nám poslané knihy teď náležitě přijali, z takové zvláštní ochotnosti, štědrosti a k nám i k literatuře naší náklonnosti jménem svým i všech též biblioteky oučastníků povinné a nejvroucnější díkůčinění tímto skládáme, žádající z té duše, aby jim nebe to vynahradilo a jim ve všem žádaného prospěchu, štěstí i pozhnání uděliti ráčilo.“ LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, Listy přátel děkana soboteckého p. Františka Vetešníka (opis Vetešníkovy korespondence pořízený Alexandrem Josefem Bernardem), opis listu Jura Palkoviče, Matěje Holka a Daniela Licharda panům Hankovi, Vaňkovi a Vetešníkovi z 8. listopadu 1830.

¹⁰² O Kronbergerovi víme, že patřil k podporovatelům českého národního života a Matice české. Společně s Bedřichem Weberem provozoval v Praze knihkupectví Kronberger & Weber. TIEFTRUNK, K.: c. d., s. 36–38.

¹⁰³ Více v listu Josefa Jungmanna Antonínu Markovi ze 4. března 1838, v němž si stěžuje na problematiku dovozu ruských knih a Kronbergerovy přírážky: „Žádost naše stará, aby se slovenské knihkupectví zlepšilo aspoň mezi hlavními městy, jaksi nechce se dařiti, nejvíce pro knihkupců lakomost. Tak byv zde v září jakýsi Pelz, který v Petrohradě knihkupčí, přislíbil

také profesor teologie a filozofie Feliks Jaroński z Krakova (1777–1827).¹⁰⁴ Šlo převážně o přírodovědecké spisy, ale také krásnou literaturu.¹⁰⁵ Poté, co roku 1827 zemřel, se mladému Josefu Josefoviči Jungmannovi podařilo získat tip na židovského knihkupce Aschera z Berlína, nabízejícího literaturu v ruštině. Mladý Jungmann o tom tehdy s nadšením informoval Marka: „V Berlíně jistý Ascher, žid, antikvár, téměř co týden dostává a zapisuje knihy ruské; a do Berlína je blíže než do Holomouce pro nás.“¹⁰⁶ Knihy od něj sháněli i jiní čeští slavjanofilové včetně Františka Ladislava Čelakovského.¹⁰⁷ Obzvláště cennou známost a spojení s ruským prostředím představoval pro jungmannovce rovněž ruský spisovatel Vasilij Timofejevič Blagověščenskij (1801–1864), s nímž si dopisoval mladý Josef Josefovič Jungmann.¹⁰⁸ Právě prostřednictvím Blagověščenského navázali jungmannovci kontakt s významným petrohradským knihkupcem Alexandrem Filipovičem Smirdinem (1795–1857), udržujícím blízké přátelství s předními ruskými spisovateli.¹⁰⁹ Díky tomu mohli být jungmannovci obeznámeni se současnými trendy v ruské literatuře. V neposlední řadě ruské knihy zasílal jungmannovcům

nám posílali, co lepšího vyjde v Rusích neb aspoň v Petrohradě, poslal konečně balík Kronbergovi; dobré věci ale ve vysoké ceně prodájně; tuším, že Lipský a bůh ví jaký kupec, který je posouval ku Praze, každý nějaký koláček z nich sobě ubral. P. Kronberger také rád přiráží – tak se stalo, že co v Petrohradě dostati za 12 zl., to nám za 18 prodávají.“

EMLER, J. (ed.): *Listy Josefa Jungmanna k Antonínu Markovi*, ČMKČ, 58, 1884, č. 2, s. 287.

¹⁰⁴ Více o něm Jaroński Feliks (*heslo*). In: Dawni pisarze polscy od początków piśmiennictwa do Młodej Polski. Przewodnik biograficzny i bibliograficzny. Tom drugi. I-Me. Warszawa 2001, s. 36–37.

¹⁰⁵ Viz přípisek o zásilce polských knih v listu Josefa Jungmanna Antonínu Markovi z 10. října 1816. EMLER, J. (ed.): *Listy Josefa Jungmanna k Antonínu Markovi*, ČMKČ, 56, 1882, č. 2, s. 173–174.

¹⁰⁶ Viz list Josefa Josefoviče Jungmanna Antonínu Markovi z 11. října 1832. VOTOČKOVÁ-LAUERMANNOVÁ, O. (ed.): *c. d.*, s. 206.

¹⁰⁷ Z korespondence Františka Čelakovského zjišťujeme, že roku 1844 pověřil sehnáním blíže nekonkretizovaných ruských knih od Aschera svého berlínského přítele Martina Alexandra Příbila (1803–1871). BÍŘX, František (ed.): *Korespondence a zápisky Frant. Ladislava Čelakovského*. IV. Část I. Praha 1933, s. 163–165.

¹⁰⁸ S Josefem Jungmannem a jeho synem Josefovičem se Blagověščenskij seznámil během svého pobytu v Praze, kde onemocněl a o volných chvílích při svém zotavování cvičil jungmannovce ruštině. ČEJCHAN, Václav: *Tři příspěvky k vzájemným česko-ruským stykům a vztahům v první polovině 19. století*. Československá rusistika. Časopis pro slovanské jazyky, literaturu a dějiny SSSR, 2, 1957, č. 4, s. 645.

¹⁰⁹ Více o něm FRAZIER, Melissa: *Romantic Encounters. Readers, and the Library for Reading*. Stanford, California 2007, s. 33–34.

k rozebrání z Ruska Markův synovec Michal Kotler (1800–1879), který zde vyvíjel podnikatelské aktivity.¹¹⁰

Menší část knih z děkanské knihovny v Sobotce pocházela z darů Vetešnickových přátel a ctitelů, z nichž některé můžeme vysledovat z korespondence jungmannovců, případně přímo z poznámek v katalogu knihovny.¹¹¹ Vzácný dar obdržel Vetešník od samotného Josefa Jungmanna a sice Veleslavínův překlad spisu *Itinerarium Sacrae Scripturae* z roku 1592.¹¹² Od Jungmanna rovněž obdržel darem jeho vlastní překlad *Ztraceného ráje*¹¹³ od anglického básníka a intelektuála Johna Milтона (1608–1674), na němž pracoval v letech 1800–1804 a inspiroval jím k překladatelské činnosti řadu jungmannovců včetně Vetešníka.¹¹⁴ Antonín Marek Vetešníka podaroval dvěma svazky *Příprav ku kázáním pro obecný lid* (1825) Franze Stapfa (1766–1820),¹¹⁵ profesora teologie v Bamberku, v překladu Jana Hýbla,¹¹⁶ jak zjišťujeme z poznámek v soupisu knih Vetešnickovy knihovny. Od Karla Vinařického, faráře na Kováni, obdržel čerstvě vytištěnou básnickou sbírku *Varito a lyra* z roku 1843,¹¹⁷ podle všeho také darem.¹¹⁸ A můžeme se jen domnívat, že darem obdržel

¹¹⁰ Více o něm *Michal Kotler*. Světozor, 6, 1872, č. 11, s. 126; č. 13, s. 147–148; č. 16, s. 186.

¹¹¹ V tomto případě nám poslouží soupis uložený v LA PNP, který narozdíl od inventáře uloženého v archivu Biskupství litoměřického obsahuje poznámky o jednotlivých akvizicích. LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Rukopisy cizí, Popis Vetešnickovy knihovny z r. 1850 (Bücherverzeichnis der Decanal-Bibliothek zu Sobotka).

¹¹² Dovídáme se to přímo z listu Josefa Jungmanna Františku Vetešníkovi datovaného dne 26. prosince 1839. LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, Listy přátel děkana soboteckého p. Františka Vetešníka (opis Vetešnickovy korespondence pořízený Alexandrem Josefem Bernardem), opis listu Josefa Jungmanna Františku M. Vetešníkovi ze 26. prosince 1839.

¹¹³ MILTON, John: *Ztracený ráj*. [Přel. Josef Jungmann]. Praha 1811.

¹¹⁴ BAČKOVSKÝ, František: *Zevrubné dějiny českého písemnictví doby nové. Díl I. Období předbřeznové. Část I*. Praha 1886, s. 116. Též např. JEDLIČKA, Otakar: *Josef Jungmann. Obraz jeho života a působení*. Praha 1874, s. 20.

¹¹⁵ HÝBL, Jan: *F. Stapfa Příprawy ku káz. pro obecný lid na nedělní ewangelia kat. cjrkwie roku s ustawicným wzhledem na geho obšírné rozwrhy kazatelské*. Praha 1825.

¹¹⁶ Spisovatel a dramatik Jan Hýbl (1786–1834) byl svého času v katolických kruzích známý jako překladatel německých katechismů včetně Stapfových. Více o něm ŠEMBERA, Alois Vojtěch: *Dějiny řeči a literatury československé. Věk starší. Od r. 58 př. Kr. do r. 1409 po Kr.* Videň 1858, s. 250.

¹¹⁷ VINAŘICKÝ, Karel Alois: *Varito a lyra. Básně a písně Karla Vinařického*. Praha 1843.

¹¹⁸ Řečený výtisk zaslal Vinařický Vetešníkovi „na důkaz šetrnosti své“ spolu s listem 5. března 1843. LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, Listy přátel děkana soboteckého p. Františka Vetešníka (opis Vetešnickovy korespondence pořízený Alexandrem Josefem Bernardem), opis listu Karla Vinařického Františku M. Vetešníkovi z 5. března 1843.

rovněž knihy od svých přátel z řad jičínských profesorů – *Obrazy kavkazské* od Františka Šíra vydané roku 1841 v Jičíně¹¹⁹ a německy psanou trojdílnou knížečku aforismů *Pallas Athene* od Antonína Fähricha, postupně vycházející tamtéž v letech 1840–1842.¹²⁰ Obě knihy se nacházely v soupisu děkanské knihovny. Zároveň víme, že s oběma profesory Vetešík udržoval vřelé styky a v písemném kontaktu s nimi konzultoval své literární práce.¹²¹

5 Osudy knihovny po úmrtí děkana Vetešíka

Další osudy děkanské knihovny Františka Vetešíka jsou úzce provázány s postavami jeho nástupců a zhoršující se hospodářskou situací soboteckého benefícia. Po Vetešíkově smrti přešla jeho knihovna jako celek na základě poslední vůle zemřelého do vlastnictví děkanství v Sobotce,¹²² díky čemuž byla ušetřena roztržství, jako tomu bylo v případě nejedné farní knihovny po úmrtí faráře.¹²³ Podle inventáře vyhotoveného jen několik měsíců po Vetešíkově úmrtí čítala na 608 děl o 1781 svazcích.¹²⁴

Knihovně se dostalo náležitě péče i za působení Vetešíkova nástupce, děkana Jana Palánka (1793–1882), kdy byl dohledem nad knihovnou pově-

¹¹⁹ Šír, František: *Obrazy kawkazské čili popsánj mrawů a obyčejů w horách Kawkazských w přj-běhu Mulla-Nur*. Jičín 1841.

¹²⁰ FÄHRICH, Antonín: *Pallas Athene. Ein aphoristisches Taschenbuch*. Gitschin 1840–1842.

¹²¹ S oběma profesory se Vetešík pravidelně setkával na přátelských posezeních u Marka v Libuni. Zvláště však se Šírem (1796–1867) jej spojoval živý zájem o východní geografii. V jednom z dochovaných listů s ním např. konzultuje etymologický výklad názvu starořecké kolonie Tauris (Krymský poloostrov) s úmyslem prokázat jejich starověké slovanské osídlení. LA PNP, fond František Matějovič Vetešík, oddíl Korespondence vlastní, přijatá, List Františka Šíra Františku M. Vetešíkovi, s. d. Více o přátelství obou mužů TRUHLÁŘ, Antonín: *František Šír. Pokus životopisný*. Jičín 1882, s. 30–31.

¹²² Obsah Vetešíkovy poslední vůle spolu s dalšími cennými vzpomínkami na děkana Vetešíka písemně sdělil profesor Alexandru Josefovi Bernardovi (1859–1912) z Tábora Vetešíkův někdejší kaplan Damián Šimůnek. List si později přepsal další z Vetešíkových životopisců (a další z řady soboteckých rodáků) Miroslav Vlach (1896–1968). LA PNP, fond Miroslav Vlach, oddíl Rukopisy vlastní, Sobotečtí rodáci a občané, Vetešík František Matějovič (1784–1850), Opis listu Damiána Šimůnka Alexandru Josefu Bernardovi z 9. prosince 1878.

¹²³ V nejednom případě odkázal farář svou knihovnu příbuzným a přátelům, čímž došlo k narušení původní knižní sbírky. Jsou též zaznamenány případy, kdy na základě poslední vůle zemřelého došlo k rozdělení knih mezi účastníky pohřbu. Vyhráno nebylo ani v případě, že knihy připadly nástupci zemřelého faráře. Ten mohl knihovnu jednoduše rozprodat ve prospěch kostela. OPPELTOVÁ, J. – SLÁVÍKOVÁ, V.: *Od bibliotéky faráře ke knihovně pro farníky*, s. 150–151.

¹²⁴ Archiv Biskupství litoměřického, Archiv far I, Sobotka, inventář z roku 1850.

řen kaplan Jan Folprecht (1829–1896),¹²⁵ který tak vystřídal stávajícího správce knihovny a kaplana Damiána Šimůnka.¹²⁶ Z téže doby pochází již zmíněná zpráva Františka Černohouze, který Vetešníkovu knihovnu v soboteckém kostele osobně navštívil, prohlédl a její bohatost a rozmanitost okomentoval slovy: „Milý a překvapující jest pohled na pestré, rozmanité četné řady literárního vojska rozličných národů a všelikých vědomostí z všemožných oborů umění lidského. Jaký to vzácný poklad uprostřed starověké věže kostelní! Kéž by jen hodně čerpáno bylo z pramene, jenž tak mnohým, i nejbližším zdá se býti neznámým.“¹²⁷

Palánek v akviziční činnosti navázal na svého předchůdce a knihovnu doplnil o další svazky, předně však roku 1878 provedl revizi děkanské knihovny, která odhalila chybějící knihy.¹²⁸ Děkanská knihovna v té době nicméně fungovala podobně jako za děkana Vetešníka, takže když byla během soboteckých oslav Václava Šolce ve dnech 29.–30. srpna 1880 zpřístupněna k nahlédnutí širší veřejnosti,¹²⁹ obsahovala zřejmě většinu knih nashromážděných Františkem Vetešníkem.¹³⁰

Éra Palánkových nástupců je bohužel spojena s chátráním kostela¹³¹ a úpadkem Vetešníkovy knihovny, kdy došlo ke ztrátě, odcizení, případně rozprodání dalších svazků.¹³² Když počátkem osmdesátých let navštívil publicista Josef Ladislav Turnovský (1838–1901) při práci na své knize *Putování*

¹²⁵ ČERNOHOUZ, F.: c. d., s. 1.

¹²⁶ Šimůnke odešel roku 1865 na faru do jihočeského Choustníku. Zde po vzoru Vetešníka rozšiřoval vzdělanost a půjčoval české knihy. BÍLEK, Karol: *Kdo je kdo v dějinách Sobotecka*. Sobotka 1995, š. 113.

¹²⁷ ČERNOHOUZ, F.: c. d., s. 1.

¹²⁸ Záznam o chybějící knize připojil Palánek vždy ke konkrétní položce v již citovaném soupisu knih děkanské knihovny v Sobotce. LA PNP, fond František Matějovič Vetešník, oddíl Rukopisy cizí, Popis Vetešníkovy knihovny z r. 1850 (Bücherverzeichniss der Decanal-Bibliothek zu Sobotka).

¹²⁹ Návštěvníky knihovny tehdy provázel jeden z významných soboteckých rodáků a přední znalec dějin Sobotecka Alexander Josef Bernard (1859–1912), tehdy ještě student přírodních věd na univerzitě v Praze, později profesor na gymnáziu v Táboře. Je považován za jednoho z prvních Vetešníkových životopisců. Více o něm BÍLEK, K.: *Kdo je kdo v dějinách Sobotecka*, s. 12.

¹³⁰ *Slavnost Šolcova v Sobotce*. České noviny, č. 208, 1. 9. 1880, s. 2.

¹³¹ TURNOVSKÝ, J. L.: c. d., s. 14.

¹³² Situaci dokresluje komentář nejmenovaného korespondenta ze Sobotky z roku 1939: „Nástupcové neměli takové pochopení a lásku ke knize, ne všichni správcové soboteckého děkanství starali se stejně pečlivě o udržení a zachování staré knihovny. Neporozuměním a též nešetrným zacházením neuvědomělých lidí, kteří mnohdy v nepřítomnosti kněží konali úklid knihovny, bylo mnoho knih poškozeno a i jinak skvělá a jedinečná knihovna připravena o mnohé rukopisy a cenné unikáty. Ač na toto vše bylo upozorňováno, náprava se nestala.“

po vlasti město Sobotku, zaznamenal tristní stav kostela i hrozbu jeho uzavření kvůli riziku zřícení: „Zdá se, že bude nutno uzavřítí kostel zcela a čekati, až se celá stavba nadobro zřítí a pohrbí v svých troskách nejednu vzácnost i cennou knihovnu děkana Vetešníka, umístěnou v kostelní věži.“¹³³

Děkan Vojtěch Beitler (1831–1886)¹³⁴ se sice pokusil zachránit rozpadající se střechu kostela, avšak záhy došlo ke zřícení klenby, která tak musela být dočasně nahrazena dřevěným kazetovým stropem.¹³⁵ Došlo rovněž k odstranění cechovních oltářů z obou stran chrámové lodi.¹³⁶ Po provizorních opravách provedených roku 1885 následuje dlouhá odmlka¹³⁷ přesahující až do nového století, kdy je v tisku opětovně upozorňováno na katastrofální stav kostela s poukázáním na nedůslednost předchozích oprav.¹³⁸ Roku 1912 dobový tisk také zaznamenává vloupání do kostela.¹³⁹

Situace se nezlepšila ani po vzniku Československé republiky za působení děkana Josefa Kolářka (1861–1919)¹⁴⁰ navzdory jeho pokusům o záchranu chrámu.¹⁴¹ V tom čase se však o ohroženou děkanskou knihovnu v Sobotce spojenou se jménem Františka Vetešníka začal zajímat Státní památkový úřad podřízený Ministerstvu školství a národní osvěty. Ten se obrátil přímo na biskupství v Litoměřicích s dotazem na stav řečené knihovny, na který litoměřická biskupská konzistoř odpověděla vyhybavě: „Z váženého připsu dovolujeme si sdělit, že se vědecký a národní význam děkanské knihovny sobotecké přeceňuje. V letech osmdesátých a devadesátých a později byly různými „přáteli českého písemnictví“ knihy vypůjčovány, avšak vráceny nebyly.

LA PNP, fond Miroslav Vlach, oddíl Cizí rukopisy a přepisy cizích autorů, PÍCEK, Josef: *Sobotecký jemnostpán*, s. 72.

¹³³ TURNOVSKÝ, J. L.: c. d., s. 14.

¹³⁴ Rodák z Bělé pod Bezdězem. Úřad děkana v Sobotce zastával v letech 1882–1886. V červenci roku 1886 náhle podlehl záchvatu mrtvice. MENCL, J.: c. d., s. 68.

¹³⁵ ČAREK, J.: c. d., s. 53.

¹³⁶ NEČÁSEK, Antonín: *Brána do Českého ráje*. Venkov. Ústřední list Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu. Pestrá příloha Venkova [samostatně stránkovaná příloha], č. 91, 17. 4. 1927, s. 2.

¹³⁷ *Staré památky na Sobotecku ohroženy*. Národní listy (večerní vydání), č. 188, 11. 7. 1930, s. 3.

¹³⁸ *Slohové upravení starožitného kostela*. Národní politika (odpolední vydání), č. 198, 20. 7. 1901, s. 2.

¹³⁹ Stalo se tak večer 9. září 1912. Lupič však byl během vloupání vyrušen a záhy v Rožďalovicích zadržen. Z *Rožďalovic*. Štít. List České strany křesťansko-sociální. Místní příloha, č. 39, 26. 9. 1912, s. 2.

¹⁴⁰ Před svým nástupem do úřadu děkana v Sobotce působil Kolářek v letech 1894–1903 jako farář v Dolním Bousově. Zemřel jen pár měsíců po vzniku republiky. BÍLEK, Karol: *Dolnobousovsko v literatuře a kultuře*. Dolní Bousov 2014, s. 34.

¹⁴¹ MENCL, J.: c. d., s. 68.

Tomuto olupování knihovny byla sice učiněna přítrž, avšak ku katalogizování a uspořádání knihovny ještě nedošlo, poněvadž se jednalo o opravě děkanské budovy, kde má, jak jsme v přípisu sdělili, býti knihovna řádně deponována. Počátkem léta bude za dozoru bisk[upské] konzistoře knihovna uvedena v pořádek, o čemž podám svého času vys[okému] ministerstvu zprávu.¹⁴² Současně však konzistoř apelovala na soboteckého děkana Františka Soukala (1866–1938), aby co nejdříve uvedl knihovnu do pořádku a úředníci ministerstva tak neměli v případě její revize důvod ke stížnostem.¹⁴³

Tím ovšem problém rozpadajícího se kostela v Sobotce a přímého ohrožení Vetešnickovy knihovny vyřešen nebyl. Ačkoliv se objevily soukromé iniciativy a sbírky na pokrytí oprav kostela,¹⁴⁴ peníze nepostačovaly. Počátkem třicátých let 20. století byla situace již natolik alarmující, že následovalo úřední uzavření soboteckého kostela z důvodu nebezpečí úrazu.¹⁴⁵ Útrpný stav – oprýskané a popraskané zdi s rozbitými okny – umocňovalo riziko propadu zetlelého dřevěného stropu a sesutí věže i s Vetešnickovou knihovnou.¹⁴⁶ Dobový tisk popisuje situaci s přihlédnutím k jedinečné knihovně Františka Vetešníka následovně: „Před časem zadané opravné práce musely býti pro nedostatek peněz zastaveny. Kostel chátrá dále a lešení, které bylo kolem něho tesaři zbudováno, straší po dlouhou řadu měsíců široké okolí. A věž, která téměř hrozí sesutím, chová ve svých zdech vzácnou knihovnu Jungmannova přítele a spolupracovníka P. Vetešníka, jest dnes téměř nepřístupná.“¹⁴⁷

Zcela zásadní pro další osud děkanské knihovny v Sobotce byla podle všeho výzva s názvem *Osudy našich knihoven* otiskovaná v Ordinariátním listu Litoměřické diecese roku 1935, podle níž měli faráři a vikáři v diecézi vyčlenit staré a vzácné knihy vyšlé před rokem 1850 a věnovat tyto v zájmu ochrany

¹⁴² Kopie zprávy litoměřické biskupské konzistoře Ministerstvu školství a národní osvěty ze dne 8. ledna 1923 byla připojena k listu uvedenému v níže uvedené citaci.

¹⁴³ List je datován 8. ledna 1923 a nese podpisy konzistořního rady Josefa Kováře (1850–1930) a generálního vikáře Antonína Čecha (1860–1929). SOKA Jičín, fond Děkanský úřad Sobotka, karton č. 2, duchovní správa – záležitosti farnosti – děkanská knihovna – korespondence (1923).

¹⁴⁴ *Co nového v našich městech a obcích?* Národní listy (Pondělí Národních listů a Národa), č. 5, 2. 2. 1931, s. 2.

¹⁴⁵ *Technicky zajímavá záchrana nejzanedbanějšího kostela v Čechách.* Venkov. Ústřední list Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu, č. 177, 1. 8. 1934, s. 4.

¹⁴⁶ *Děkanský chrám v Sobotce na spadnutí.* Národní listy (večerní vydání), č. 241, 1. 9. 1932, s. 3.

¹⁴⁷ *Pustnoucí kostel na prahu Českého ráje.* Venkov. Ústřední list Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu, č. 265, 11. 11. 1934, s. 3.

kapitulní knihovně.¹⁴⁸ Výzva zjevně nezůstala neoslyšena, neboť již následujícího roku došlo k převozu vzácnější části děkanské knihovny z věžních prostor kostela v Sobotce do Litoměřic a k jejímu deponování na biskupství,¹⁴⁹ o čemž nejmenovaný pamětník podal v dobových novinách následující zprávu: „K chátrajícímu soboteckému chrámu přijela nákladní auta a starý, churavý děkan P. Soukal vydal knihovnu na naléhání a příslib, že bude pečlivě uložena v sídle biskupském v Litoměřicích. – To se ovšem odvážely už jen zbytky této jedinečné knihovny.“¹⁵⁰

Zatímco se část knih převezená do Litoměřic stala velmi záhy součástí knižního fondu kapitulní knihovny, část knih ponechaná v Sobotce zůstává dosud v prostorách věže kostela sv. Máří Magdalény,¹⁵¹ kde ji před téměř 170 lety uchovával i její původce – sobotecký děkan František Matějovič Vetešník.¹⁵²

RESUMÉ

SOBOTECKÁ KNIHOVNA FRANTIŠKA VETEŠNÍKA

ČÁST I.

PŘÍBĚH A OSUDY DĚKANSKÉ KNIHOVNY Z VÝCHODNÍCH ČECH

Otázka farních a děkanských knihoven a jejich vývoje v průběhu 19. století je velmi specifická a úzce souvisí se zapojením kněží do procesu národního obrození. Duchovenstvo je jako představitel venkovské inteligence postaveno do nové role buditelů a nuceno hledat vlastní roli mezi oddaností církvi a oddaností národu. S kvantitativním i kvalitativním nárůstem knižní produkce dochází k vnitřním proměnám knihoven, kterým nemohly být ušetřeny ani knihovny církevní. Těch ostatně vzniká v průběhu 19. století celá řada. Dě-

¹⁴⁸ KRINKE, Filip: *Vývoj knihovny litoměřické kapituly od 16. století po současnost*. In: Poohří 5. Církev a společnost. Litoměřice 2015, s. 51–52.

¹⁴⁹ MACOUNOVÁ, M.: c. d., s. 77.

¹⁵⁰ LA PNP, fond Miroslav Vlach, oddíl Cizí rukopisy a přepisy cizích autorů, PÍCEK, Josef: *Sobotecký jemnostpán*, s. 72.

¹⁵¹ Nutno podotknout, že se kostel potřebných oprav dočkal až v letech 1936–1940. Jednalo se o opravu nejpalčivějšího problému – zřícené klenby lodi. Jako stavební materiál byl užit železobeton. *Vnitřek děkanského kostela v Sobotce*. Zprávy památkové péče, 4, 1940, č. 2, s. 24.

¹⁵² Za tuto informaci vděčí autor mgr. Martinu Barusovi, stávajícímu archiváři Litoměřické diecéze. Za odborné rady i fotografické připomínky mu tímto autor článku vyslovuje velké poděkování.

kanská knihovna buditele Františka Matějoviče Vetešníka (1784–1850) v Sobotce na severovýchodě Čech je v tomto směru výjimečná svým rozsahem, žánrovou a jazykovou rozmanitostí, i tím, že se nám téměř ve své celistvosti dochovala až do dnešní doby, přestože jí hrozil bezprostřední zánik. První ze dvou částí tohoto článku se snaží popsat příběh jejího vlastníka, zrekonstruovat její podobu v polovině 19. století a zmapovat historii místa jejího uložení od čtyřicátých let 19. století až do roku 1936, kdy byla část fondu převzata kapitulní knihovnou v Litoměřicích.

Klíčová slova: František Matějovič Vetešník, Antonín Marek, Josef Jungmann, Markvartice, Sobotka, litoměřická diecéze, děkanská knihovna v Sobotce, farní knihovny, české národní obrození, čeští buditelé, vlastenečtí kněží, jungmannovci, Jungmannova literární škola.

SUMMARY

THE LIBRARY OF FRANTIŠEK VETEŠNÍK IN SOBOTKA THE STORY AND THE FATE OF THE DEAN'S LIBRARY FROM EASTERN BOHEMIA

Parish and dean libraries and their development during the 19th century are very specific and it is closely related to the involvement of priests into the process of national revival. The clergy is the representant of the country intelligence and it is given a new role of national revisionists and they are made to find their own position between their devotion to the church and the devotion to their nation. With the rise in quantity and quality of books, changes were undergoing in the libraries, which are traceable in clerical libraries as well. For that matter, many of those are coming into existence during the 19th century. The dean library of František Matějovič Vetešník (1784–1850) in Sobotka in the Northeast Bohemia is among others unique in the matter of its extent, genre and language diversity and by its ability of survival almost in its whole until nowadays, even though there was an imminent extinction. The first of the two studies tries to follow the story of its owner, reconstruct its appearance in the half of the 19th century and map the history of its placement from the 1840s until the year 1936 when the chapter library in Litoměřice assumed part of the fund.

Keywords: František Matějovič Vetešník, Antonín Marek, Josef Jungmann, Markvartice, Sobotka, diocese in Litoměřice, dean library in Sobotka, rectory libraries, Czech national Revival, Czech revivalists, patriotic priests, Jungmann's followers, Jungmann's literary school

Translated by Mgr. Tereza Kalousková

Mgr. Kryštof Kouřil
Náměstí Míru 112
768 24 Hulín
Česká republika
e-mail: krystof.kouril@email.cz